

Cezary Tomasz Szyjko

Znaczenie zasad CSR w zarządzaniu zieloną gospodarką UE w warunkach zrównoważonego rozwoju

---

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 3, 74-90

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Cezary Tomasz SZYJKO
Akademia Obrony Narodowej

ZNACZENIE ZASAD CSR W ZARZĄDZANIU ZIELONĄ GOSPODARKĄ UE W WARUNKACH ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Wstęp

W wyniku Arabskiej wiosny pojawił się nowy wymiar zrównoważonego rozwoju oraz polityki energetycznej, a także konieczność nowej, pogłębionej dyskusji globalnej o dostępie do paliw. Koncepcja odpowiedzialnej ekogospodarki wzbudza w ostatnich latach coraz większe zainteresowanie zarówno w kręgach polityki międzynarodowej, jak i w środowisku biznesowym. Nowoczesna i odpowiedzialna zielona gospodarka intensywnie poszukuje synergii pomiędzy ekonomicznym, środowiskowym i społecznym aspektem funkcjonowania, budując kompleksową strategię rozwoju firmy w oparciu o założenia CSR (społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa, ang.: corporate social responsibility).

Bez wątplenia działania prowadzone na rzecz CSR mogą prowadzić ponadto pośrednio do osiągania szeregu celów politycznych w Polsce, takich jak: bardziej zintegrowane rynki pracy, zwiększanie spójności społecznej, wzrost innowacyjności, a także zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Ale czy podejmowanie przez polskie przedsiębiorstwa dobrowolnych zobowiązań co do zasad postępowania w wielu przypadkach może umożliwić rezygnację z regulacji, tym samym prowadząc do redukcji obciążeń administracyjnych dla zielonego biznesu?

Skutki kryzysu

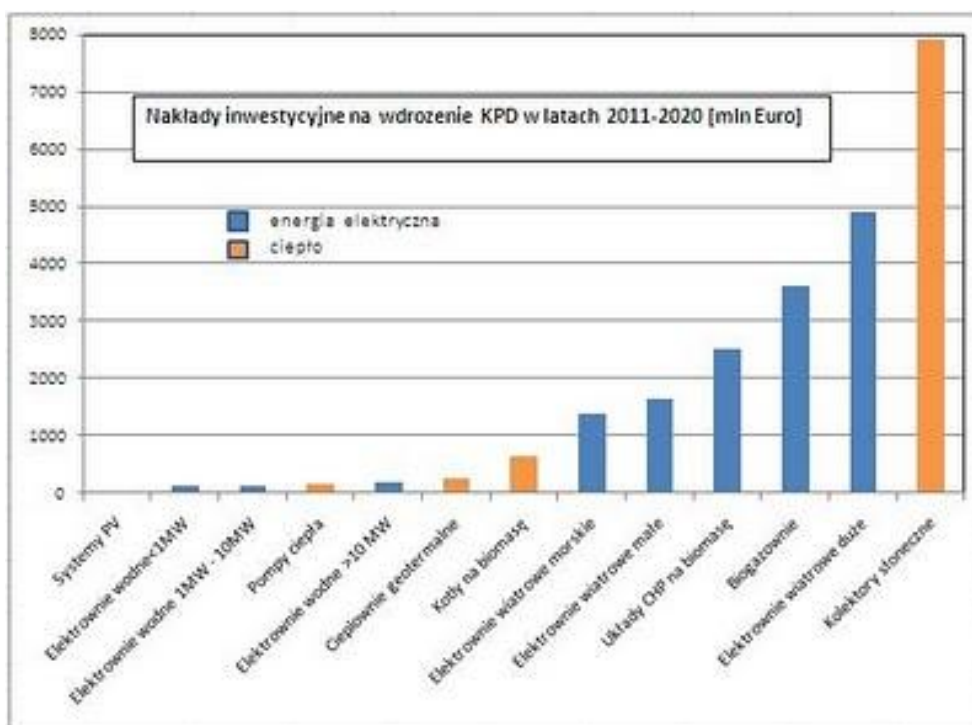
Nieoczekiwana głębokość ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego, który rozpoczął się od kryzysu na światowych rynkach finansowych w drugiej połowie 2008 r., a następnie przeniósł do sfery realnej i przekształcił w najpoważniejszy od 80 lat kryzys gospodarczy i społeczny, nie tylko ujawniła groźne dla gospodarki niedostatki w regulacji rynków finansowych, ale także potwierdziła wagę reform strukturalnych w gospodarce. W toczącej się na forum międzynarodowym dyskusji zwraca się uwagę, że działania antykryzysowe powinny stwarzać szansę na poprawę funkcjonowania gospodarki w perspektywie długookresowej, jednocześnie wspierając proces przekierowania gospodarki na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę”.

W kontekście światowego kryzysu, potrzebę zmiany paradygmatów zarządzania, a w szczególności wzmocnienia relacji między zyskiem firmy a korzyściami społecznymi, dostrzega coraz więcej liderów biznesu. Z zacytowanymi na wstępie słowami Jacka Welcha zgadza się dziś coraz więcej menedżerów przyznając, że biznes i społeczeństwo są ze sobą nierozzerwalnie związane, a cele biznesowe muszą przenikać się z celami społecznymi. Sukces finansowy wymaga przecież z jednej strony, zapewnienia kapitału na rozwój (nie tylko finansowego, ale również ludzkiego oraz społecznego), z drugiej natomiast – zwiększenia efektywności wykorzystania już dostępnych zasobów zarówno materialnych, jak i niematerialnych.

Potrzeba realizacji zasad zrównoważonego rozwoju poprzez upowszechnienie koncepcji CSR jest żywotnym celem obecnego i następnych pokoleń, co znajduje odzwierciedlenie m. in. w planie finansowym Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Koncepcję odpowiedzialnej zielonej ekonomii wdrażano dotychczas w ramach wielu strategii podażowych i popytowych poszczególnych krajów Wspólnoty Europejskiej, przy czym główna inicjatywa w tym względzie należała do Komisji Europejskiej, a w przypadku sektora prywatnego do przedsiębiorstw międzynarodowych. Zastosowanie reguł CSR w zielonej gospodarce Polski stanowi przykład powoli rozwijającego się trendu.

W porównaniu z państwami wiodącymi pod względem wdrażania CSR w nowym zrównoważonym modelu biznesu doświadczenia krajowych podmiotów gospodarczych nie były do tej pory w sposób wyczerpujący analizowane i opisywane. Mimo zebranych doświadczeń w zakresie implementacji odpowiedzialnych ekoinnowacyjnych rozwiązań brakuje także przeglądowych opracowań na temat trendów na najbliższe dziesięciolecie. Przedstawiona publikacja stanowi próbę praktycznego ujęcia problematyki CSR przede wszystkim pod kątem wypracowanych „zielonych”, czyli prośrodowiskowych modeli organizacyjnych i marketingowych. instrukcji działania. Jednocześnie intencją niniejszego opracowania jest dostarczenie bodźca motywującego organizację do kreowania własnych pomysłów na polu zastosowania społecznie odpowiedzialnych ekoinnowacji.

Rysunek nr 1: Skala inwestycji w poszczególne technologie OZE do 2020 r. w Polsce

Źródło: G.Wiśniewski, IEO.

Zazieleniona gospodarka

Pod pojęciem „zielony rozwój gospodarki” rozumie się nowy paradygmat rozwoju społeczno-gospodarczego, w bardziej efektywny sposób realizującego cele zrównoważonego rozwoju. W przeciwieństwie do obecnego modelu, w znacznej mierze opartego na wykorzystaniu paliw kopalnych i innych surowców nieodnawialnych, zielona gospodarka powinna czerpać z doświadczeń ekonomii środowiskowej oraz zapewniać właściwe relacje pomiędzy gospodarką i ekosystemami. Tzw. „zazielenianie gospodarki” rozpatrywane jest w wielu płaszczyznach oraz obejmuje szereg węższych zagadnień, takich jak rozwój czystych technologii, odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej i materiałowej, zmianę modelu konsumpcji i produkcji na bardziej zrównoważony, zintegrowaną politykę produktową, zielone zamówienia publiczne, zielone miejsca pracy, czy ekologiczną reformę fiskalną.

Jako jedną z głównych przyczyn poszukiwania nowego modelu rozwoju należy wymienić obawy związane z nadmierną eksploatacją zasobów naturalnych oraz zmianami klimatu. Dlatego też, aby podkreślić konieczność ochrony klimatu i adaptacji do już zachodzących zmian, w dokumentach strategicznych UE coraz częściej stosuje się termin „gospodarka niskoemisyjna” (ang. *low emission economy*) lub „gospodarka „niskowęglowa” (ang. *low carbon economy*). Jednocześnie „zrównoważony wzrost” (ang. *sustainable growth*) wskazany został, jako jeden z priorytetów nowej, unijnej strategii gospodarczej „Europa 2020-Strategia dla Wzrostu Inteligentnego, Zrównoważonego i Sprzyjającego Włączeniu Społecznemu”, która w 2010 r. zastąpiła odnowioną Strategię Lizbońską. Państwa członkowskie UE, przyjmując nową strategię, miały na celu tworzenie stabilnych podstaw wzrostu gospodarczego umożliwiających realizację aspiracji rozwojowych społeczeństwa oraz zapewnienie konkurencyjności UE w warunkach globalizacji. Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” (KPR) stanowi element systemu zarządzania krajową polityką rozwoju, a zaproponowane w nim reformy, w powiązaniu z realizacją długo i średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz dziewięcioma zintegrowanymi strategiami krajowymi, umożliwią koncentrację na obszarach priorytetowych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski.

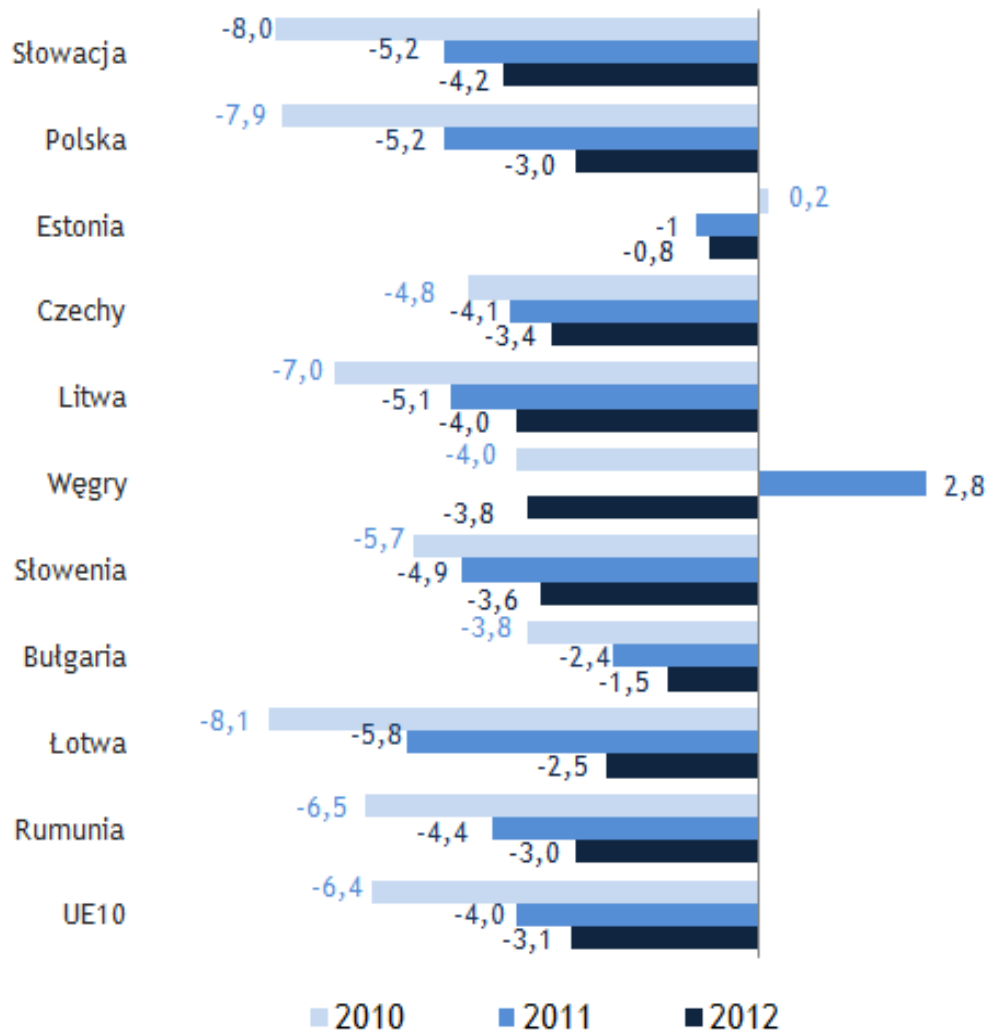
W Polsce, gdzie nadal duży udział mają tradycyjne, materiałowo- i energochłonne sektory przemysłowe największymi wyzwaniami są z jednej strony rozwój i wdrażanie nowoczesnych technologii środowiskowych, z drugiej natomiast konieczność zwiększenia elastyczności rynku pracy celem zapewnienia wymaganego przepływu pracowników do sektorów technologii ochrony środowiska. Przez wiele lat używano w Polsce oraz innych krajach w okresie transformacji argumentu, że gospodarka jeszcze nie dojrzała do uwzględniania kwestii społecznych i środowiskowych, że firmy muszą walczyć o przetrwanie na rynku. Stosunkowo wysoki wzrost gospodarczy występujący w ostatnich latach powinien mobilizować przedsiębiorstwa do inwestowania w innowacyjne rozwiązania organizacyjne i marketingowe.

Dodatkowo, obecny kryzys gospodarczy powinien skłaniać do przewartościowania modelu gospodarczego na bardziej odpowiedzialny, celem zapewnienia solidnych podstaw szybkiej odbudowy i przyszłego stabilnego rozwoju. Jest to szansa dla biznesu znalezienia nowych przewag konkurencyjnych, płynących z lepszego wykorzystania zasobów, w tym personelu oraz budowania

trwałych relacji z interesariuszami w celu umocnienia pozycji na rynku. Ponadto potrzeba zmiany obecnego modelu rozwoju gospodarczego na bardziej zrównoważony została także uznana za jeden z obszarów priorytetowych przez Organizację ds. Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ).

Rysunek nr 2: Skutki recesji gospodarczej.

Prognoza deficytu finansów publicznych w dziesięciu krajach Unii Europejskiej (w proc. do PKB)

Źródło: http://www.ipbbs.org.pl/pl/97/aktualnosci/?biuletyn_id=83&artykul_id=1476

Ekorozwój

Zakres znaczeniowy pojęcia zrównoważony rozwój (ZR) jest bardzo szeroki. Zmieniał się on na przestrzeni ostatnich lat w zależności od układów, rozwoju społeczeństw, stosunków społeczno-politycznych. Odkąd w 1972 r. po raz pierwszy pojawiła się koncepcja zrównoważonego rozwoju, państwa członkowskie UE, w tym także Polska, starają się wprowadzić ją do powszechnej praktyki. Dziś występuje w wielu różnych postaciach, znaczeniach i kontekstach. Na uniwersalność tego pojęcia wskazuje pierwsza definicja, którą ogłoszono na zakończenie prac komisji Bruntland w 1987 roku. Zrównoważony rozwój zdefiniowano wówczas jako *rozwój, który zapewnia zaspokojenie potrzeb obecnych pokoleń, nie przekreślając możliwości zaspokojenia potrzeb pokoleń następných.*

ZR nazywany jest także EKOROZWOJEM. W takim znaczeniu rozumiemy go jako strategię osiągania godnego życia w ramach tego, co jest fizycznie i biologicznie możliwe. Gwarantuje ona zaspokajanie podstawowych potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń, zachowując jednocześnie trwałość funkcjonowania środowiska przyrodniczego oraz naturalną różnorodność zarówno gatunków, jak i ekosystemów. Z kolei przyjęta w 2002 r. w Sztokholmie Agenda 21 dla Edukacji w Regionie Morza Bałtyckiego – zrównoważony rozwój definiuje m. in. jako:

- bezpieczne i zdrowe życie obecnych i przyszłych pokoleń;
- oparcie współpracy na zasadach demokracji, otwartości i aktywnego uczestnictwa, zarówno na poziomie lokalnym jak i regionalnym;
- zachowanie i podtrzymywanie różnorodności krajobrazowej i biologicznej.

W kontekście powyższej próby zdefiniowania pojęcia należy podkreślić, że jednym z obszarów, w którym prowadzi się szereg działań w tym zakresie jest sektor energetyczny.

Rysunek nr 3: Kluczowe elementy zrównoważonego rozwoju

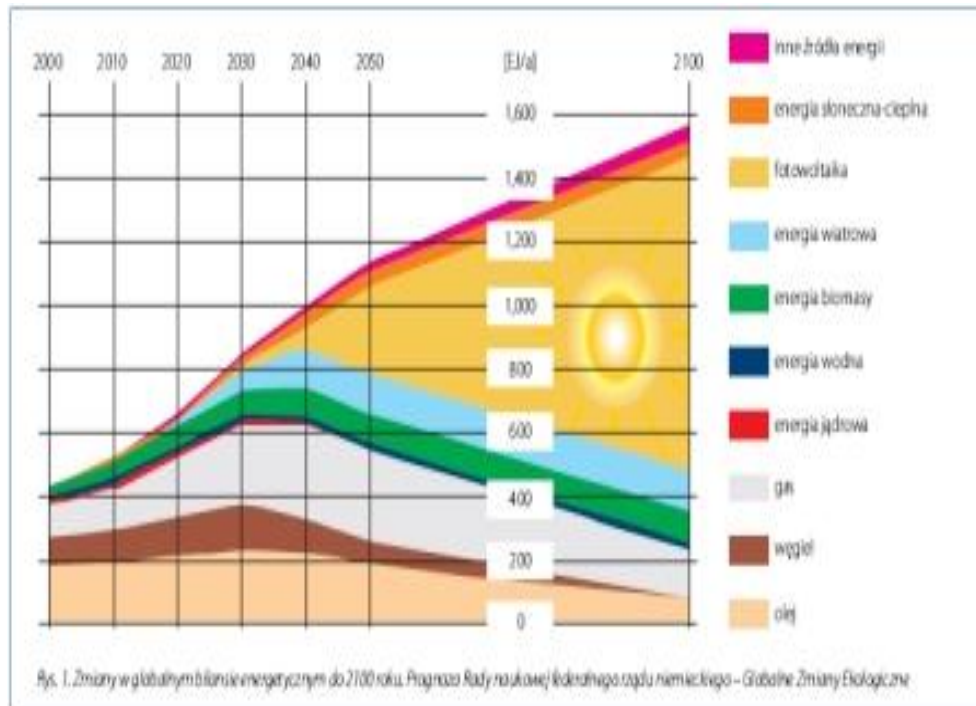

Źródło: www.argox.com.pl

Energetyka w okresie dynamicznych zmian

Energetyka jest służebna w stosunku do całej gospodarki, a więc zmiany w sektorze będą miały wpływ na uwarunkowania makroekonomiczne. Wiąże się to oczywiście z ryzykami ekonomiczno-technologicznymi. O konkurencyjności branży energii decydują dwa elementy: zmniejszenie kosztów, w tym kosztów sieci oraz poziom obsługi klienta, a więc konkurencyjność sprzedaży i jakości usług. Energetyka w przyszłości będzie wywierać coraz większy wpływ na decyzje odbiorcy końcowego. Technologie inteligentne pozwolą przełamać asymetrię informacyjną i będą musiały być dostarczone regulatorowi on-line, co poprawi narzędzia regulacji. Gwałtowny wzrost zapotrzebowania na energię w szczytach sezonowych, w połączeniu z coraz większą presją na inwestycje w infrastrukturę, skłaniają branżę do poszukiwania inteligentniejszych sposobów zarządzania popytem.

Rysunek nr 4: Zmiany w globalnym bilansie energetycznym do roku 2100.

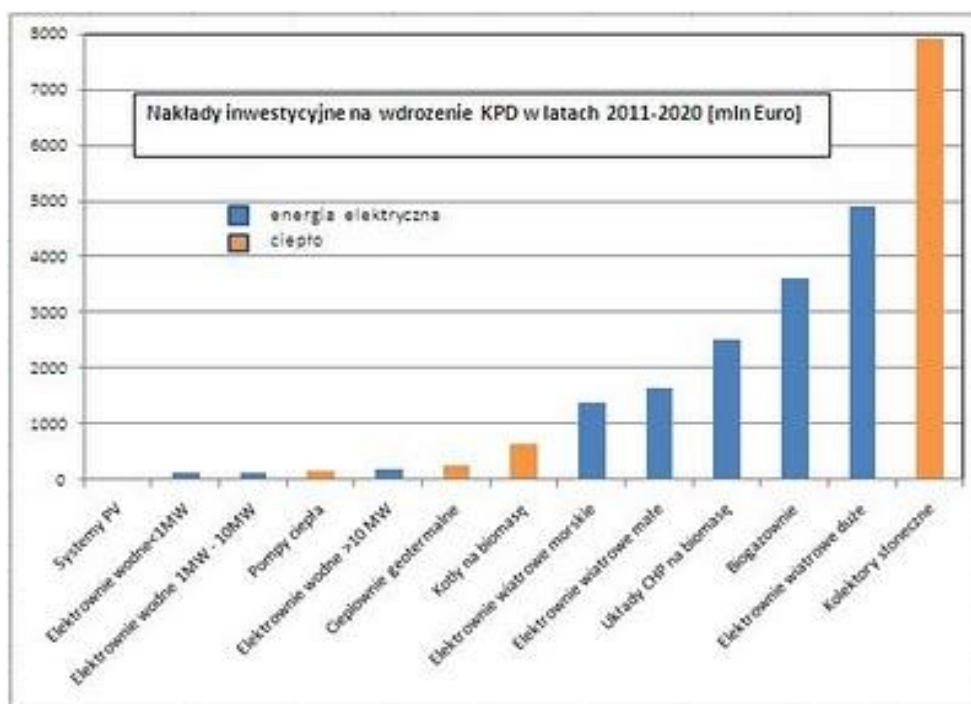
Źródło: R. van Berkel, Waste prevention through business innovation, Waste & Recycle 2005 Conference, (Re)defining roles and responsibilities to achieve viable outcomes, [http://www.c4cs.curtin.edu.au/resources/publications/2005/vanBerkel\(WR2005\).pdf](http://www.c4cs.curtin.edu.au/resources/publications/2005/vanBerkel(WR2005).pdf)

Światowy sektor energetyczny, kluczowy dla konkurencyjności gospodarki światowej, jest w okresie bezprecedensowych zmian. Gwałtowny wzrost zapotrzebowania na energię w krajach rozwijających się będzie dominującym czynnikiem wpływającym na rozwój rynku. Niezbędność energii we wszystkich procesach gospodarczych i konsumpcji, co czyni z niej „dobro publiczne”,

przesądza o tym, że racjonalizacja kosztów jej wytworzenia i fizycznej dostawy jest strategicznym wyzwaniem dla gospodarki każdego kraju. Polska jest jednym z krajów, które posiadają największy potencjał oszczędności energii w całej Unii – nasza gospodarka jest 2,67 razy bardziej energochłonna niż gospodarki krajów EU-27 (od 1 lipca 2013 r. poszerzona o Chorwację).

Poprawa efektywności funkcjonowania sektora elektroenergetycznego powinna skutkować względną obniżką cen energii, przy zachowaniu pewności i bezpieczeństwa jej dostaw. Doświadczenia krajów europejskich (Włochy, Niemcy, Norwegia), które radykalnie reformują sektory energetyczne, dowodzą, że najskuteczniejszym sposobem wymuszającym poprawę efektywności jest wdrażanie nowoczesnych technologii, które optymalizują proces podejmowania kluczowych decyzji w zrównoważonym zarządzaniu energią. Unia Europejska importuje około 50% swojego zaopatrzenia energetycznego, ilość ta może nawet wzrosnąć do około 70% w przeciągu następnych 15 lat. W rezultacie działania na rzecz poprawy europejskiego bezpieczeństwa energetycznego stały się priorytetem UE. Aby zwiększyć swą niezależność energetyczną, UE dąży do dywersyfikacji swojego systemu dostaw i źródeł energii, rozwoju nowych technologii (np. paliwo wodorowe, ogniwa paliwowe) i zwiększenia efektywności energetycznej. W Polsce według obliczeń Instytutu Energetyki Odnawialnej EC BREC rozwój wykorzystania OZE będzie kosztować około 1-1,5 miliarda złotych rocznie.

Rysunek nr 5: Skala inwestycji w poszczególne technologie OZE do 2020 r. w Polsce.

Źródło: G. Wiśniewski, IEO.

W przedsiębiorstwach elektroenergetycznych mają miejsce duże zmiany dotyczące dynamiki generowania i konsumpcji energii. Przyczyny tych przeobrażeń są różne: dyrektywy Unii Europejskiej (szczególnie dyrektywa o efektywności końcowego wykorzystania energii i usługach energetycznych nr 2006/32/WE), dążenie do realizacji celów zawartych w pakiecie energetyczno-klimatycznym „3x20”, presja rządów na zwiększenie niezawodności sieci energetycznych zgodnie z wymaganiami gospodarki XXI w., przechodzenie na rozproszone wytwarzanie energii, a także coraz szersze zastosowanie odnawialnych źródeł energii. Nie bez znaczenia jest również ogólny wzrost zużycia energii przez systemy klimatyzacyjne i wiele innych urządzeń oraz zróżnicowanie tego zużycia w zależności od pory dnia. By sprostać nowym wyzwaniom, przedsiębiorstwa inwestują w nowoczesne technologie, a administracja państwowa przygotowuje instrumenty prawno-instytucjonalne.

Reguły CSR w skali mikro

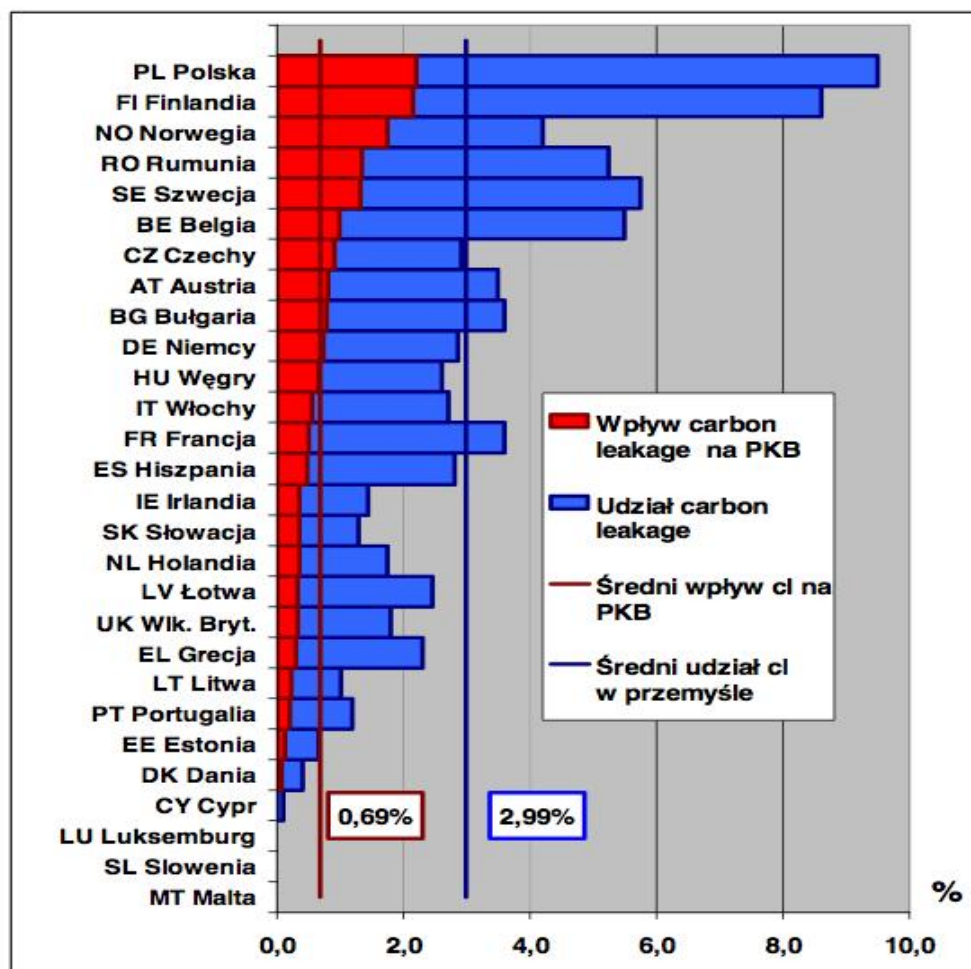
Strategia „Europa 2020” koncentruje się na trzech uzupełniających się priorytetach: wzroście inteligentnym (ang. smart growth), wzroście zrównoważonym (ang. sustainable growth), wzroście zapobiegającym wykluczeniu społecznemu (ang. inclusive growth). O konieczności przewartościowania dotychczasowego sposobu myślenia o rozwoju gospodarczym świadczą także inicjatywy mające na celu uzupełnienie PKB dodatkowymi wskaźnikami w szerszym zakresie odzwierciedlającymi kwestie środowiskowe i społeczne.

Duże, międzynarodowe korporacje od lat robią wiele, aby być postrzegane jako odpowiedzialne, gdyż są przedmiotem wnikliwej obserwacji i oceny zarówno ze strony konsumentów, jak i organizacji pozarządowych. Jednak CSR, rozumiany jako oddolna inicjatywa biznesu, nie dotyczy wyłącznie firm dużych. Coraz częściej obserwuje się, że małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) odgrywają istotną rolę w rozwoju lokalnych społeczności, nie do końca uświadamiając sobie, iż również dysponują potencjałem CSR.

Koncepcja CSR uległa znacznemu poszerzeniu w porównaniu do historycznych początków i wciąż jest przedmiotem publicznej debaty. Istotę CSR w nowoczesnym wydaniu najwierniej odzwierciedla norma w zakresie społecznej odpowiedzialności ISO 26000. Mimo podejmowanych działań istnieje szereg wyzwań w zakresie CSR, którym należy sprostać. Kluczowe w dalszym ciągu pozostaje zwiększanie transparentności, a także budowanie szerokiego poparcia społecznego dla koncepcji CSR oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Wprowadzenie w 2013 r. opłat za prawa do emisji CO₂ uderzy nie tylko w polską energetykę, ale także w zakłady przemysłowe zużywające dużo energii. W Unii Europejskiej tylko Polska i Finlandia mają wysokie zatrudnienie w sektorach narażonych z tego powodu na zamykanie fabryk. Wśród branż najbardziej narażonych na zamykanie zakładów znajduje się produkcja materiałów budowlanych: cementu, wapna, włókien szklanych, a także kruszywa i rudy metali. Wpływ carbon leakage na PKB i zatrudnienie zaprezentowano na poniższym.

Rysunek nr 6: Wpływ carbon leakage na PKB i zatrudnienie.

Źródło: materiały z debaty: ROK ENERGII. ENERGETYCZNY WYMIAR POLSKIEJ PREZYDENCJI W UE, 28 kwietnia 2011, Centrum Prasowe PAP.

Polskie realia

CSR w Polsce cieszy się rosnącym zainteresowaniem kadry menedżerskiej, instytucji otoczenia biznesu, inwestorów oraz administracji państwowej, stopniowo stając się wyznacznikiem ładu korporacyjnego oraz priorytetem w budowaniu kompleksowej strategii rozwoju firmy. Istota koncepcji dostrzegana jest również przez media, które popularyzują temat wśród szerszego grona odbiorców, nie tylko branżowych. Duża liczba działań na rzecz popularyzacji CSR przyczyniła się do uświadomienia znaczenia aspektów środowiskowych, społecznych oraz z zakresu zarządzania (ang. Environment, Social, Governance, ESG) w prowadzeniu działalności gospodarczej, a także wymiany dobrych praktyk oraz rozwoju oddolnych inicjatyw i standardów w obszarze zrównoważonego rozwoju.

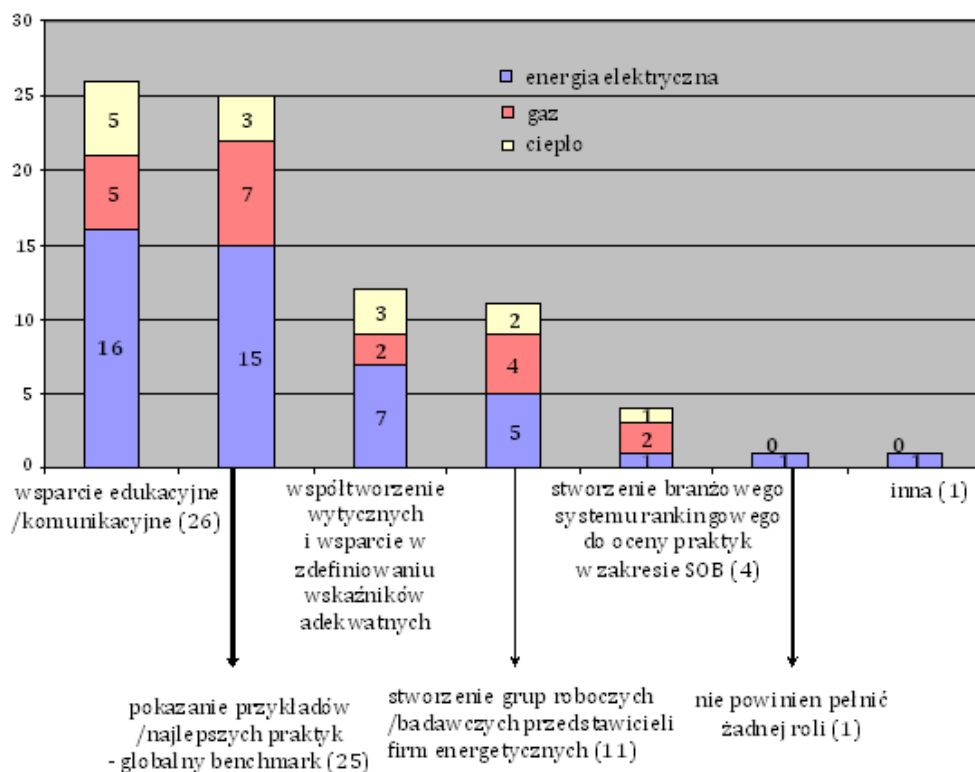
Istotne znaczenie dla rozwoju wizji CSR w Polsce miała realizacja przez UNDP w 2007 r. projektu „Podstawy polityki RP w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu. Analiza, diagnoza, rekomendacje” realizowana w ramach projektu „Accelerating CSR Practices In the New UE Member States and Candidate Countries as a Vehicle for Harmonization, Competitiveness and Social Cohesion In UE” w 2007 r. W ramach projektu, dzięki aktywnemu udziałowi interesariuszy, zidentyfikowano kluczowe aspekty oraz ramy merytoryczne i operacyjne przyszłej polityki publicznej w zakresie CSR w Polsce. Przedstawione w ramach projektu rekomendacje są systematycznie wcielane w życie i stanowią istotny wkład w kształtowanie kierunków polityki Rządu RP na rzecz rozwoju CSR w polskiej gospodarce.

Wizją Rządu w zakresie CSR jest tworzenie najlepszych warunków dla rozwoju Polski, jako kraju przyjaznego dla odpowiedzialnego, innowacyjnego i konkurencyjnego biznesu. W celu zapewnienia spójności i koordynacji działań na rzecz CSR w Polsce przyjęto Rozporządzenie 38 w dniu 8 maja 2009 r., które powołało Zespół do spraw społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw stanowiący organ pomocniczy Prezesa rady Ministrów. Pracom Zespołu przewodniczy przedstawiciel ministra właściwego do spraw gospodarki w randze Podsekretarza Stanu.

Dzięki doświadczeniu szerokiego grona ekspertów zaangażowanych w prace Zespołu oraz jego grup roboczych, opracowany został zestaw rekomendacji skierowanych zarówno do administracji publicznej, jak i partnerów społeczno-gospodarczych, których celem jest skoncentrowanie podejmowanych wysiłków na obszarach kluczowych dla rozwoju koncepcji CSR w polskich realiach gospodarczych. W dokumencie podkreślono m. in. potrzebę stworzenia kompleksowego systemu koordynacji i współpracy w ramach realizowanych inicjatyw poprzez wzmocnienie powiązań kooperacyjnych oraz budowanie międzysektorowych partnerstw na rzecz CSR. Zwrócono także uwagę na konieczność zwiększania transparentności i wiarygodności rynku, w szczególności wdrażania nowoczesnych standardów CSR opartych na zarządzaniu ryzykiem oraz jawności danych dotyczących ESG.

W prace Zespołu oraz ww. grup roboczych zaangażowani są przedstawiciele szerokiego grona ekspertów reprezentujących zarówno stronę rządową, jak i partnerów biznesowych, organizacje społeczne, związki zawodowe, a także środowisko akademickie. Ponadto Ministerstwo Gospodarki uruchomiło rządową stronę internetową www.csr.gov.pl, która stanowić ma nie tylko swoistego rodzaju centrum wiedzy na temat bieżących wydarzeń w zakresie CSR, lecz również platformę wymiany doświadczeń dotyczących koncepcji oraz kierunków rozwoju CSR w Polsce. W celu sprawnej realizacji zadań Zespołu utworzono cztery grupy robocze ukierunkowane na: rozwój systemu promowania CSR w Polsce, promowanie odpowiedzialnych inwestycji, rozwój edukacji w zakresie społecznej odpowiedzialności i wspieranie zrównoważonej konsumpcji.

Rysunek nr 7: CSR w przedsiębiorstwach energetycznych.

Źródło: www.ure.gov.pl

Edukacja i praktyka

Upowszechnianie wiedzy o zasadach zrównoważonego rozwoju zostało zapisane zarówno w Ustawie o systemie oświaty, jak i Rozporządzeniu Ministra Edukacji dotyczącym podstaw programowych. Jednocześnie duży stopień autonomii polskich uczelni oznacza, iż kluczowe dla promowania CSR jest zwiększanie wiedzy oraz podnoszenie kwalifikacji wśród kadry akademickiej. W pracach nad reformą edukacji uwzględniane są m. in. postulaty, aby uczelnie wyższe postępowały zgodnie z zasadami CSR, aktywnie wspierając środowisko lokalne, w którym funkcjonują.

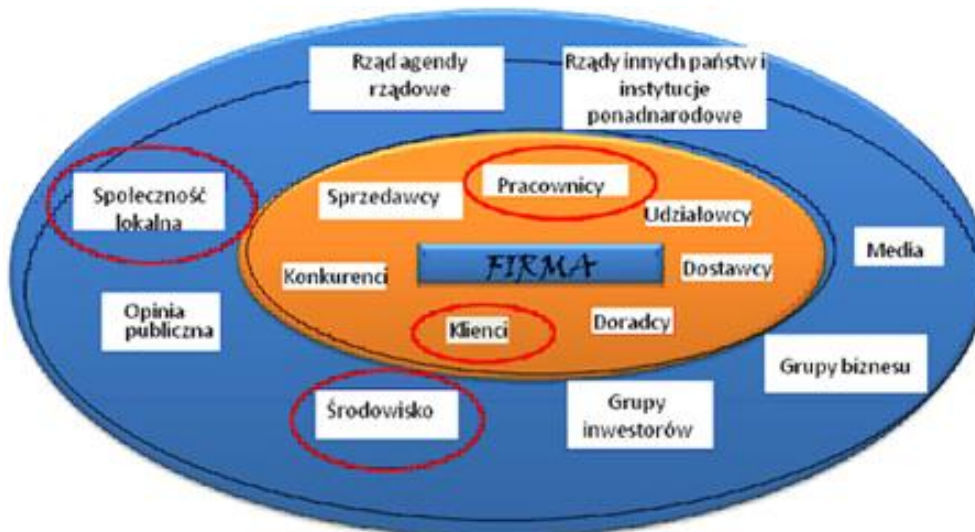
W okresie ostatnich kilku lat obserwuje się rosnące zainteresowanie problematyką CSR w środowisku akademickim. Przede wszystkim poprawia się dostępność zajęć z etyki biznesu oraz CSR na uczelniach prowadzących kierunki ekonomiczne i menedżerskie. Polskie uczelnie coraz śmielej korzystają także z możliwości, jakie daje dofinansowanie z funduszy unijnych działań wspierających upowszechnianie znajomości zasad CSR. Uruchamiane są także studia podyplomowe w obszarze CSR, w tym dofinansowywane z funduszy UE. Popularyzacji CSR w środowisku akademickim ma także służyć Konkurs „Verba Veritatis” będący wspólną inicjatywą Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych, Akademii Leona Koźmińskiego oraz Centrum Etyki Biznesu. W ramach konkursu

wyłaniane są najlepsze prace doktorskie lub magisterskie z zakresu szeroko rozumianej etyki biznesu, w tym CSR.

Warto wspomnieć, że Polska uczestniczy m. in. w realizacji projektu „Zrównoważona produkcja przez innowacje w małych i średnich przedsiębiorstwach w regionie Morza Bałtyckiego (ang. Sustainable Production through Innovation in Small and Medium sized Enterprises in the Baltic Sea Region, SPIN)”. Projekt ten ukierunkowany jest na promowanie innowacyjnych rozwiązań na rzecz zrównoważonego rozwoju, w tym ekoinnowacji, technologii środowiskowych i CSR (więcej informacji: www.spin-project.eu).

Ponadto Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) realizuje projekt badawczy pt. Wzorce zrównoważonej produkcji w działalności MŚP – propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MŚP, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem projektu jest dostarczenie wniosków, rekomendacji oraz propozycji rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MŚP, obejmujących instrumenty legislacyjne, instytucjonalne oraz system wsparcia bezpośredniego.

Rysunek nr 8: Otoczenie firmy a obszary społecznej odpowiedzialności biznesu.

Źródło: www.efis.org.pl

Wnioski

Debata nad przyszłością zrównoważonego rozwoju wymaga rozważenia wyzwań, przed którymi stoimy obecnie. Wypracowanie i praktyczne wdrożenie założeń, celów i zadań mechanizmu wspierania rozwoju w UE to długi i skomplikowany proces w kontekście wyzwań, jakie niesie proces globalizacji. W Polsce najbliższym czasie ma nastąpić ustawowe wzmocnienie pozycji administracji samorządowej wobec przedsiębiorstw energetycznych dla skutecznej realizacji gminnych planów zaopatrzenia mieszkańców w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, propodażowa modyfikacja dotychczasowych

sposobów promowania energii z OZE, a także wdrożenie bardziej efektywnego systemu handlu certyfikatami pochodzenia energii. Przewidziano również równowagę interesów przedsiębiorców energetycznych i odbiorców końcowych energii w powiązaniu z poprawą jakości ich obsługi w zakresie dostaw paliw i energii oraz aktywne współkształtowanie struktur organizacyjno-funkcjonalnych sektora energetyki zarówno poprzez regulacje ustawowe, jak i restrukturyzację własnościową, kapitałową, przestrzenną i organizacyjną.

Nie ulega wątpliwości, że budowanie „zielonej” gospodarki to proces długotrwały i niełatwy, wymagający zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron oraz budowania świadomości, celem dostosowania uczestników rynku do zachodzących przemian społeczno-gospodarczych. Transformacja gospodarki na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę” wymagać będzie przekształceń w obszarze kompetencji, rozwoju innowacji oraz ładu organizacyjnego, a także budowania szerokiego poparcia społecznego dla podejmowanych działań. W szczególności istotna jest reorganizacja produkcji w łańcuchu dostaw prowadząca do optymalizacji procesów oraz ograniczenia ich energo- i materiałochłonności.

Podejmowane działania powinny być również ukierunkowane na stałe monitorowanie oraz kreowanie potrzeb konsumentów. Ważną kwestią jest także skuteczna koordynacja i efektywna komunikacja pomiędzy poszczególnymi szczeblami władzy, a także zintensyfikowanie dialogu pomiędzy rządem a przedstawicielami branż i sektorów przemysłowych, w celu bardziej efektywnego wypracowania zasad adaptacji przedsiębiorców do zmieniających się uwarunkowań gospodarczych.

Reasumując, realizowanie zasad CSR w zielonej gospodarce Polski ma dotychczas charakter przypadkowy oraz selektywny i nie wyczerpuje istniejących możliwości. Inicjatywy są raczej wynikiem spontanicznych poszukiwań i rzadko wiążą się systemowym podejściem w organizacjach. Nowoczesny i odpowiedzialny biznes musi poszukiwać bliższej synergii pomiędzy ekonomicznym, środowiskowym i społecznym aspektem funkcjonowania, budując kompleksową strategię rozwoju firmy w oparciu o założenia CSR. Podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych zobowiązań co do zasad postępowania w wielu przypadkach może umożliwić rezygnację z regulacji administracyjnych dla biznesu w kontekście zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska.

Słowniczek terminów:

Ekoprzemysł – są to działania, które prowadzą do produkcji dóbr i usług pozwalających na pomiar, zapobieganie, ograniczanie lub korygowanie środowiskowego zanieczyszczenia wody, powietrza i gleby, jak również problemów związanych z odpadami, hałasem i ekosystemami. Obejmuje on technologie, produkty i usługi, które zmniejszają ryzyko środowiskowe i minimalizują zanieczyszczenie oraz zużycie zasobów. Sektor ekoprzemysłowy uwzględnia dwie ogólne kategorie, tj. zarządzanie zanieczyszczeniem i zarządzanie zasobami.¹

---

¹ European Commission, Eco-industry, its size, employment, perspectives and barriers to growth in an enlarged EU, 2006, p. 8-11 http://ec.europa.eu/environment/enveco/industry_employment/eecoindustry2006.pdf

Ekoinnowacje – (innowacje ekologiczne, innowacje zrównoważonego rozwoju) Jest to wdrożenie nowego lub znacznie ulepszanego produktu (dobra lub usługi), procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacji w praktyce biznesowej w miejscu pracy i w stosunkach zewnętrznych istotnie zmniejszającej negatywne oddziaływanie na środowisko.²

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa – (*corporate social responsibility* – CSR) Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa dotyczy zwykle decyzji przedsiębiorstwa związanych z wartościami etycznymi, zgodnością z wymaganiami prawnymi i szacunkiem dla ludzi, społeczności i środowiska.³ Organizacja WBCSD (*World Business Council for Sustainable Development*) definiuje CSR jako zobowiązania biznesu do wsparcia zrównoważonego rozwoju gospodarczego przy współdziałaniu z pracownikami, ich rodzinami, lokalną społecznością i społeczeństwem w celu poprawy jakości życia.⁴ wania produktu (np. poprzez dobrowolne ekoznakowanie), we franchising, licencjonowanie, jak również ustalania cen.⁴

System zarządzania środowiskowego to część ogólnego systemu zarządzania, która obejmuje strukturę organizacyjną, planowanie, odpowiedzialność, zasady postępowania, procedury, procesy i środki potrzebne do opracowania, wdrażania, realizowania, przeglądu i utrzymywania polityki środowiskowej. Podstawowym założeniem normy jest opracowanie i wdrożenie polityki środowiskowej oraz zarządzanie aspektami środowiskowymi przedsiębiorstwa.⁵ Oznacza to, że każdy podmiot decydujący się na standaryzowany system zarządzania środowiskowego określa samodzielnie własną politykę w zakresie zmniejszenia oddziaływania na środowisko. Z drugiej zaś strony deklaruje podjęcie takich działań, które pozwolą na wypełnienie postanowień przyjętej polityki.⁶ Systemy zarządzania środowiskowego, opisywane są bardzo często pod kątem dwóch najbardziej znanych przykładów, tj. normy ISO 14001 i rozporządzenia EMAS, co wynika stąd, że umożliwiają one uzyskanie certyfikatu lub rejestrację.⁶

Zrównoważony rozwój. W tradycyjnym ujęciu zakłada on uwzględnienie w teorii i praktyce rozwoju na zasadach równości, a także uwzględnienie znaczenia trzech czynników: ekologicznych (a więc kwestii znaczenia, jakości i stanu ekosystemu), ekonomicznych (czyli problemu znaczenia, jakości i stanu gospodarki) oraz społecznych (a więc stanu społeczeństwa). W rzeczywistości jednak elementy te nie są w równym stopniu wartościowe i wszystko wskazuje na to, że jeżeli chcemy dalszym rozwojem ludzkości rozumnie kierować i cieszyć się

² B. Ziółkowski, *Znaczenie ekoinnowacji dla rozwoju przedsiębiorstw*, s. 526-534 (w:) A. Graczyk (red.), *Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce*, Prace Naukowe AE nr 1190. Wrocław 2008, za: E. Jones, D. Harrison, J. McLaren, *Managing Creative Eco-Innovation, structuring outputs from Eco-innovation projects*, *The Journal of Sustainable Product Design* 1, 2001, p. 27-39

³ J. Kärrnä, E. Hansen, H. Juslin, op. cit., za: *The World Business Council for Sustainable Development*, available at: www.wbcsd.ch/, (2002).

⁴ R. van Berkel, *Waste prevention through business innovation*, Waste & Recycle 2005 Conference, (Re)defining roles and responsibilities to achieve viable outcomes, [http://www.c4cs.curtin.edu.au/resources/publications/2005/vanBerke\(WR2005\).pdf](http://www.c4cs.curtin.edu.au/resources/publications/2005/vanBerke(WR2005).pdf)

⁵ B. Ziółkowski, *Globalne i regionalne ujęcie wpływu systemów zarządzania środowiskowego ISO 14001 na przedsiębiorstwo*, (w:) Rymarczyk J. (red.), Michalczyk W. (red.), *Integracja a globalizacja*, materiały konferencyjne, AE. Wrocław 2006, T. 2, s. 649-655

⁶ Por. U. Steger, *Environmental Management Systems: Empirical Evidence and Further Perspectives*, *European Management Journal* Vol. 18, No. 1, 2000, p. 23-37

nim, należy dokonać pewnego przewartościowania pojęć i teorii, dokonać pewnej hierarchizacji.⁷

Takie podejście i pojęcie pozwala na sformułowanie zmodyfikowanej definicji zrównoważonego rozwoju traktowanego jako ekorozwój: jest to trwały, uwzględniający międzypokoleniową i globalną sprawiedliwość oraz ekologiczne priorytety rozwoju społeczeństwa model, w którym system gospodarczy pełni służebną rolę wobec całego społeczeństwa i uznaje priorytet konieczności zachowania ekosystemu w stanie warunkującym ciągłą możliwość jego funkcjonowania jako podstawy rozwoju społecznego i gospodarczego.⁸

Podejście i takie pojęcie zrównoważonego rozwoju nie degraduje znaczenia człowieka i społeczeństw ani też roli gospodarki. Wprost przeciwnie, jest w stanie wskazać i udowodnić, że człowiek swoim rozumem i sposobem działania dorósł do zajęcia należnego miejsca w ekosystemie, którego nie jest panem, ale wyjątkowo ważnym elementem. Myśląc o przyszłości, kreuje nowe zasady postępowania a/ w oparciu o nie dokonuje świadomego wyboru priorytetowych technologii.⁹

Zielony marketing – (zrównoważony marketing) Zielony marketing definiowany jest również jako marketingowa odpowiedź na środowiskowe oddziaływanie projektowania, produkcji, pakowania, znakowania, wykorzystania i zagospodarowania produktów bądź usług, np. baterie bezołowiowe, filmy o tematyce ekologicznej, fundusze kapitałowe wspierające ochronę środowiska.¹⁰

Streszczenie

Idea społecznej odpowiedzialności biznesu – ze względu na rosnący stopień komplikacji współczesnej sytuacji ekonomicznej, z powodu konieczności podejmowania działań zapewniających trwały, zrównoważony rozwój oraz zgodnych z potrzebami kontekstów społecznych, co stawia przed przedsiębiorstwami w UE wysokie wymagania – zyskuje coraz szersze zrozumienie. Społeczna odpowiedzialność biznesu to koncepcja, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy.

Autor udowadnia, że bycie odpowiedzialnym nie oznacza tylko spełniania przez organizacje biznesowe wszystkich wymogów formalnych i prawnych, ale oprócz tego również zwiększone inwestycje w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska i relacje z interesariuszami, którzy mogą mieć faktyczny wpływ na efektywność działalności gospodarczej tych organizacji oraz ich innowacyjność. Publikacja analizuje w jaki sposób wydatki tego rodzaju stają się inwestycją i źródłem innowacji, a nie kosztem, podobnie jak w przypadku zarządzania jakością.

⁷ L. Woźniak, *Wstęp*, (w:) L. Woźniak (red.), B. Ziółkowski, S. Dziedzic, A. Nowak, D. Wyrwa, W. Adamski, T. Cebulak, M. Cierpiat - Wolan, K. Drozd, A. Grzesik, W. Kalita, J. Kluska, K. Kud, J. Łunarski, A. Sobkowiak, A. Sobkowiak, J. Stec-Rusiecka, A. Tomczyk, P. Wacnik, E. Wałajtys-Rode, M. Woźniak, *Końcowy Raport z Badań Foresight Priorytetowe Technologie dla Zrównoważonego Rozwoju Województwa Podkarpackiego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej. Rzeszów 2008, s. 7-19

⁸ Ibidem

⁹ Ibidem

¹⁰ M. Lampe, G. M. Gazda, *Green Marketing in Europe and the United States: an Evolving Business and Society Interface*, *International Business Review* Vol: 4, No 3, 1995, p. 295-312

Summary

The concept of green economy, in the context of poverty eradication and sustainable development, will attract further attention as it was one of two key themes at the United Nations Conference on Sustainable Development to be held in Rio in 2012 (Rio, 2012). Green economy can refer to sectors (e. g. energy), topics (e. g. pollution), principles (e. g. polluter pays) or policies (e. g. economic instruments). It can also describe an underpinning strategy, such as the mainstreaming of environmental policies or a supportive economic structure.

The EU's so-called Lisbon Strategy for Growth and Jobs aims to create a business-friendly environment, so EU CSR policy is consequently compatible with this. It is essentially about companies being prepared to take the lead, and illustrate to the Commission and to their stakeholders voluntarily that they take CSR seriously. CSR is always about going beyond the law. Ideally, CSR is a win-win scenario, whereby companies increase their profitability and society benefits at the same time.

Bibliografia

1. Andersen M.M., Andersson I., *Eco-innovation indicators*, European Environment Agency, Copenhagen 2006, p. 14 http://www.risoe.dk/rispubl/art/2007_115_report.pdf (pobrano 29.01.2013 r.)
2. Bąkowski A., Głodek P., Gołębiowski M., Gulda K., Jewtuchowicz A., Klepka M., Lityński K., Matusiak K. B. (red.), Matusiak M., Mażewska M., Niedzielski P., Nowakowska A., Stawasz E., Zasiadły K., *Innowacje i transfer technologii, słownik pojęć*, PARP. Warszawa 2005
3. Davis J., *Greening business: Managing for sustainable development*. Basil-Blackwell. Oxford 1991
4. Decyzja Komisji z dnia 7 września 2001 r. w sprawie wytycznych dotyczących wykonania rozporządzenia (WE) nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady dopuszczającego dobrowolny udział organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS) (2001/681/EC)
5. Dziedzic S., Ziółkowski B., *Trudności we wdrażaniu systemu zarządzania środowiskowego jako bariera ekoinnowacyjnych rozwiązań*, (w:) Kaleta A. (red.), Moszkowicz K. (red.), Woźniak L. (red.), *Przedsiębiorczość i innowacyjność, wyzwania współczesności*, AE Wrocław, Wrocław 2006, Nr 1116
6. Komisja Europejska, *Inicjatywy polityki publicznej mające na celu promowanie przyjmowania systemów zarządzania ochroną środowiska w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Raport końcowy grupy ekspertów Najlepszego projektu. Bruksela 2004
7. Rozporządzenie (WE) nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie eko-zarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS)
8. Rozporządzenie Rady (EWG) 1836/93 z dnia 23 czerwca 1993 roku w sprawie dobrowolnego uczestnictwa przedsiębiorstw przemysłowych we wspólnotowym Programie Eko-Zarządzania i Audytowania.
9. Sagar A.D., Frosch R.A., *A perspective on industrial ecology and its application to a metals- industry ecosystem*, "Journal of Cleaner Production" Vol. 5, No. 1-2, 1997

10. Szyjko C.T., *Przyszłość infrastruktury energetycznej w UE*, „Czysta Energia”, 2011, 3(115)
11. Szyjko C.T., *Ewolucja polskiego prawa w świetle trzeciego pakietu liberalizacyjnego*, „Elektroenergetyka – Współczesność i Rozwój”. 2011 5(7)
12. Wehrmeyer W., *Greening people*. Greenleaf Publishing, Sheffield 1996; R. Welford, *Corporate environmental management: Systems and strategies*. Earthscan. London 1998
13. Woźniak L., Ziółkowski B., *Paradygmat ekonomii ekologicznej jako stymulator ekoinnowacyjności*, (w:) Woźniak L., (red.), Krupa J. (red.), Grzesik J. (red.), *Innowacje ekologiczne w rozwoju społeczno-gospodarczym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania, Rzeszów 2006
14. Ziółkowski B., *Znaczenie ekoinnowacji dla rozwoju przedsiębiorstw*, (w:) A. Graczyk (red.), *Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce*, Prace Naukowe AE nr 1190. Wrocław 2008